

Peter De Backer, auteur bij Poespa Producties, interviewt Marius Vahlkamp over zijn episodische roman *Geluk, dé handleiding*.

Wanneer en hoe kwam je op de titel *Geluk, dé handleiding*? Veel geluk lijkt het hoofdpersonage niet te ervaren. Is de titel ironisch op te vatten?

Het tweede verhaal dat ik voor *Geluk* schreef, ‘No fucking happy endings’ (meteen ook het openingsverhaal) bezorgde mij al de titel. Hoofdpersoon M zoekt in ‘Endings’ een vrijplaats in onze maatschappij op, waar andere (maar evengoed strenge) wetten gelden: de rosse buurt. Geluk, of beter gezegd bevrediging, is er een consumptieproduct. Je kan het er krijgen op bestelling, maar zelfs dan gaat het al eens fout. Sowieso vind ik geluk, ook buiten de context van sekswerk, een vluchtig begrip. Wie is er een hele dag gelukkig? Dat wordt lang zoeken, vrees ik. En is geluk voor iedereen hetzelfde? Nee.

Wat mij betreft zijn er geen handleidingen voor een gelukkig bestaan. Ik geloof niet in zogenaamde life hacks, ook al pleeg ik er graag over te lezen ... en er de draak mee te steken. Voor mij zit het mooie in ons leven in wat *schrijnt*, in wat mislukt, in het behelpen van dag tot dag. Als het gaat om liefdesrelaties vind ik bijvoorbeeld gestuntel erg interessant, ontroerend zelfs. Dat alles weerhoudt mij noch mijn hoofdpersoon ervan om te streven naar geluk, natuurlijk.

Ik heb het boek alvast niet met de bedoeling geschreven om lezers een hart onder de riem te steken, maar als ik die reactie toch zou losweken, ben ik er niet rouwig om – helemaal niet zelfs. Misschien is mijn boodschap wel: we modderen allemaal maar wat aan, en dat is oké.

Soms vraag ik mij af of een hang naar veiligheid (wat je kent, ook al is het niet goed, biedt herkenning en dus troost) mensen tegenhoudt om voor geluk te gaan. Wat geluk dan ook moge betekenen.

Grote stukken van het boek gaan over avonturen in een wereld waar andere wetten dan in de reguliere maatschappij heersen. Voor een stuk plaats je je daar in de traditie van de schelmenroman. Zijn er auteurs die ook over die parallelle schimmige wereld schreven die je bewondert of die je inspireerden?

Ja, precies, ik had het daarnet al over vrijplaatsen. Ik vind ze een wezenlijk onderdeel van een *leefbare* samenleving. Mensen moeten stoom kunnen afdrukken, conventies afwerpen, en dit liefst in een context die enigszins maatschappelijk getolereerd (en misschien gecontroleerd) wordt. De vraag is hoe de mensen die deze dienstverlening verzorgen, sekswerkers maar bijvoorbeeld ook zij die volledig in de illegaliteit opereren (pooiers, drugsdealers etc.), zulke vrijplaatsen beleven. Doen zij hun werk vrijwillig? Gaat het hen enkel om geld verdienen?

Of *Geluk* een schelmenroman is, weet ik niet. Ik denk dat een aantal elementen van dat genre zeker aanwezig is. Zo is er het episodische karakter van mijn roman (de korte verhalen, de gedichten en vooral de vignettes, die inhoudelijk weliswaar aan elkaar gelieerd zijn). Verder wordt er heel wat bedrog gepleegd in het boek, in de breedste zin van het woord, door de

hoofdpersoon, maar vooral door de nevenpersonages. Misschien bedriegt de hoofdpersoon vooral zichzelf? En maakt hem dit ... enigszins gelukkig? Ik heb er geen idee van. De lezer is beter geplaatst om dit te beoordelen.

Een voorloper van de schelmenroman die op jonge leeftijd indruk maakte op mij, was *De gouden ezel* (of *Metamorphoses*) van Apuleius. Het boek is scabreus, humoristisch en heeft een fantastische premisse. Dat laatste zie je ook terug in 'Samen', deel drie van *Geluk*. Daarin werk ik ontmoetingen uit tussen personages in een fantastische setting. Horror, fantasy, sciencefiction, weird en magisch realisme passeren de revue. Ik heb overigens een grote voorliefde voor weird. Of die doorsijpelt in hoe ik de autofictie heb neergepend, weet ik niet. Alweer, dat is aan de lezer om te beoordelen.

Het boek is zeker ook beïnvloed door *Moll Flanders* van Daniel Defoe. Naast de overduidelijke parallellen (Moll Flanders' beroep als sekswerker, de vele voorbeelden van oplichting etc.) vind ik de oorspronkelijke voorstelling van de roman als een autobiografie interessant. Een gefingeerde autobiografie uit die tijd is geen autofictie zoals we die nu kennen ... of toch? Ik vind autofictie een boeiend genre. Je balanceert als auteur en als lezer op de rand van wat werkelijk is. Daar gebeuren voor mij vaak de interessantste dingen, hoewel ik ook graag vertoef in een wereld van complete verbeelding. In het algemeen vertrek ik graag van situaties die echt gebeurd zijn, en die laat ik dan enigszins ontsporen. Nu was er eerlijk gezegd voor het grootste deel van *Geluk* weinig verdere ontsporing nodig!

Een andere roman die *Geluk* mee heeft vormgegeven is *Infinite Jest* van David Foster Wallace, hoewel dat geen schelmenroman is. Of ... misschien toch een beetje. Het boek gaat ook over verslavingen, entertainment en prestatiedruk. Mijn hoofdpersoon M is een ode aan tennisspeler Hal Incandenza, om wie *Infinite Jest* draait. Je moet weten dat ik dit boek las toen ik griep had. Normaal lees ik nooit als ik ziek ben, maar net met dit boek, inclusief de prachtige end notes, lukte het wonderwel ... zij het met knallende hoofdpijn. Bij sommige scènes zat ik op de rand van het hallucineren, wat perfect past bij de inhoud van het boek. Door de bijzondere leesomstandigheden heb ik *Infinite Jest* trouwens nooit willen herlezen. Ik wil mijn eerste, bijzondere leeservaring niet teniet doen.

Een film die het boek sterk heeft beïnvloed is 'The Royal Tenenbaums', in het bijzonder de 'Needle in the Hay'-scène, waarin alweer een tennisspeler, Richie Tenenbaum (gespeeld door Luke Wilson), een enorme inzinking kent, veroorzaakt door liefdesverdriet. Dat zie je [hier](#). (Het lied is van Elliott Smith.) Deze scène heeft achteraf gezien bijvoorbeeld mijn verhaal 'Philisterland' mee vormgegeven.

Ik heb een paar keer luidop moeten lachen, vond sommige passages heel grappig. Hoe zie je de rol van humor in je boek?

Veel mensen kennen de wereld van betaalseks (onderwerp van 'Gedoogd', het eerste deel van het boek) enkel van boeken, films etc. Ik wilde deze vorm van seks zo realistisch mogelijk neerzetten, in een banale setting. Want de werkelijkheid is banaal. Je gaat niet voor esthetiek naar de hoerenbuurt. En zelfs al zouden de vertrekken er smaakvol zijn ingericht (wat meestal

niet het geval is) en er zich hoogstaande gesprekken afspelen, dan nog vormen die elementen bijlange na niet de focus van de klant. Hoewel een doorsnee bezoeker zich misschien *inbeeldt* dat de gesprekken ertoe doen.

Waarom haal ik precies dit element aan? Hoofdpersoon M bezoekt op een bepaald moment het toilet in een bordeel. Dat blijkt een kamertje dat al even troosteloos en doordeweeks is als M's hele bestaan: er is geen deksel, de toiletpot is volgepropt, de verf bladdert van de muren en – well, you get the point. Dat is het banale, zelfs het afstotende dat ik wil meegeven van dat milieu. Om een 'avontuur' te beleven (een wel erg groot woord voor een kleine zaak) moet je tevens de tussentijdse realiteit, zoals zo'n walgelijk toilet, meegeven. En ook belangrijk: hoe de hoofdpersoon zich daar overheen probeert te zetten. Je haalt als auteur even het rode gordijn weg voor de lezer. Zo'n treurig of zielig element contrasteer ik graag onmiddellijk daarna met een humoristisch gegeven. Zo blijkt aan de binnenkant van de toiletdeur een grote zwarte dildo te hangen. M geeft er een stevige lel op. Het lijkt nu alsof ik dat allemaal erg bewust heb gedaan bij het schrijven, maar het is eerder zo dat ik me nu pas realiseer dat ik dit vaak in het boek heb gedaan. Ik hou van een lach en een traan. Wat ik ook niet wilde, is dat het boek cynisch werd. Twee dingen die ik absoluut wilde vermijden bij het schrijven: cynisme en zelfmedelijden. Ik heb bijvoorbeeld nog erg veel nijdige opmerkingen over het personage Valerie, met wie M lange tijd (voor zijn doen) een relatie heeft, uit de roman gehaald.

We leven opnieuw in preutse tijden. Ik heb niet de indruk dat je op de rem ging staan tijdens het schrijven (zeker niet in deel één), maar heb je tijdens het schrijven zelfcensuur overwogen? Schreef of schrapte je in functie van potentiële lezers?

Zoals net aangegeven, heb ik de figuur van Valerie met veel meer mededogen neergezet dan in de eerste versies van het boek, die misschien eerder vanuit emotie waren geschreven. Niet met het oog op de lezer, maar wel voor de persoon op wie Valerie gebaseerd is. Ik heb een waarschijnlijk tot mislukken gedoemde poging gedaan om het personage Valerie objectief neer te zetten. Kan je objectief zijn in fictie? Lijkt me sterk! Maar zoals ook geldt voor de zoektocht naar geluk ... je kan het maar proberen. Om terug te keren naar het vermijden van zelfmedelijden: vooral in die optiek heb ik het personage van Valerie wat menselijker en kwetsbaarder gemaakt in de latere stadia van het herschrijven. M's problemen zijn namelijk niet de schuld van Valerie, verre van zelfs. En dat wilde ik bovenal duidelijk maken.

Verder ben ik nergens op de rem gaan staan. Een enkele keer heb ik nog tijdens het schrijven iemand gevraagd of ik een (poging tot) one night stand mocht vermelden, en dat bleek geen probleem. Maar voor bijvoorbeeld een geval van grensoverschrijdend gedrag heb ik alles zo getrouw mogelijk neergeschreven en dat heb ik aan de betrokken persoon, het slachtoffer, pas voorgelegd nadat het boek klaar was. En zo zijn er nog voorbeelden. Dus nee, ik heb me niet ingehouden. Ik vond dat dit bij het schrijven erg bevrijdend werkte. Ik kon lekker hard zijn voor de hoofdpersoon, waardoor ik van de weeromstuit veel mededogen voor hem en de andere personages kreeg.

Welk lezerspubliek had je voor ogen tijdens het schrijven? Schreef je met een bepaalde lezer(es) voor ogen?

Ik schreef het boek duidelijk vooral voor mezelf. Het verhaal dat de aanzet tot deze roman vormde, 'Philisterland', gaat over een mislukte kerstavond met de familie. Om deze gebeurtenis te verwerken (nou ja, zwaar woord), schreef ik die vertelling. Toen ik 'Philisterland' klaar had, kwam er een tsunami van verhalen (en in mindere mate gedichten) op mij af, gebaseerd op gebeurtenissen die soms tot dertig jaar terug in de tijd gingen. Die schreef ik 's morgens in bed vlijtig en met veel plezier uit, of beter gezegd, ik tikte ze op mijn smartphone in Notes uit. Met twee tennisellebogen tot gevolg! Ik was in die periode overigens ook bezig met het schrijven van een ander boek, en die combinatie werkte vreemd genoeg wonderwel. 's Morgens de autofictie, 's avonds het andere werk.

Naarmate ik meer verhalen en gedichten voor *Geluk* schreef, begon ik er ook aan te denken hoe vrienden en kennissen het boek zouden ontvangen. Dit hinderde mij niet bij het schrijven, maar het is wel zo dat die geleidelijke bewustwording mij op weg gezet heeft om het boek in een bepaalde structuur te gieten, met het hardste deel (de uitdagende proloog en deel één, 'Gedoogd') vooraan, en binnen dat deel ook de twee climaxen op een misschien voor de lezer onverwachte plek.

En omwille van één vriendin heb ik het tweede deel ('Schaduwkind'), over een opflakkerende kinderwens, net na deel één geplaatst. Dit deel is teder, bijna kwetsbaar, denk ik.

Ik zou het boek oorspronkelijk als self pub uitgeven, op tien of twintig exemplaren, enkel voor vrienden. Ik denk dat je dit nog sterk terugziet in de intimiteit van het eindresultaat. Dankzij Poespa Producties kunnen nu ook mensen die ik niet ken het boek lezen, en daar ben ik heel blij om. Aanvankelijk had ik daar wat schroom voor, maar die ebde snel weg.

Had je dit boek ook geschreven, mocht je weten dat niemand het ooit zou lezen? Was het schrijven therapeutisch, iets van je afschrijven?

Ja, ik zou het boek ook voor mezelf hebben geschreven. Of het therapeutisch was? Zeker. Je moet weten dat de hoofdpersoon, M, zowel dader als slachtoffer is in het boek. Voor mij geldt als auteur, in het echte leven, hetzelfde. Hier heb ik lang mee geworsteld, en vooral dat gegeven neerschrijven vond ik therapeutisch.

Een rode draad in het boek (vaak weergegeven in citaatvorm) is bipolariteit. Zoals ook bij sekswerk het geval is, kennen sommige mensen bipolariteit enkel van weergave in fictie. Nu is het zo, of dat vind ik toch, dat bipolariteit een groot scala bestrijkt. BP I, BP II, een cyclothyme stoornis, rapid cycling en gemengde episodes zijn de officiële categorieën. Dat patiënten daartussen schipperen vind ik een belangrijk en wat onderbelicht gegeven. Ik hou niet zo van precieze etikettering, hoewel die soms rust kan geven. Hoe ik bipolariteit ervaar, en mijn hoofdpersoon, heb ik proberen weer te geven in *Geluk*. Deel vier, 'Schittering', belicht eerst een lange hypomane periode ('De faalcoach', overigens gebaseerd op bezoeken aan een seksuoloog) en vervolgens een manische episode die overgaat in een mixed episode ('Gouden dagen'). Vooral aan dat laatste verhaal heb ik lang gesleuteld, omdat ik het

bijzonder moeilijk vond om weer te geven hoe een mixed episode voelt, zeker als je die voor het eerst meemaakt. Ik kreeg intussen wel al feedback van een lezer die de mixed episode herkenbaar vond. Dat deed me veel plezier.

Af en toe krijg ik de vraag, ook na lezing van het boek: ben je wel bipolair? Wat mensen bedoelen is misschien: *functioneer je niet te goed om bipolair te zijn?* Geen idee, het is ook niet alsof alles in het boek vanuit die hoek te verklaren valt, maar het speelt wel mee in hoe M gebeurtenissen veroorzaakt of beleeft, geloof ik. En hoe ik in het echte leven sta. Sowieso is een diagnose geen zwembrevet. De 500 meter bipolariteit, in vlinderslag, stel je voor ... Je doet er alvast niet je best voor om een bewijsje te halen, kwestie van iets boven je bureau te kunnen hangen. Als dat het geval was, had ik nog heel wat meer waargebeurd naars in *Geluk* kunnen stoppen, maar ik vond het alles samen nu al 'randje repetitief'. En bipolariteit is ook geen allesbepalende identiteit die ik me wil aanmeten. Het is iets waar M en ik *mee omgaan*, niet meer maar ook niet minder. Daarover schrijven vond ik ook enigszins therapeutisch, ja.

Naast de autofictie zit er fantastiek in je boek. Wat ging het vlotst: schrijven over eigen ervaringen of iets verzinnen?

Sommige fantastische verhalen dateren al van voor ik aan *Geluk* begon. Pas bij het schrijven van de autofictie, nadien dus, werd mij duidelijk wat er onder het oppervlak school van precies deze SF/F/H-verhalen. Ik heb véél meer fantastiek geschreven de voorbije jaren, maar voor *Geluk* enkel die verhalen geselecteerd waarbij ik een duidelijke link met mijn eigen leven zag, *in hindsight*. Opvallend is dat net deze fantastische verhalen even vlot uit de pen vloeiden als de autofictie. Bij heel wat van mijn andere fantastische verhalen (die elders gepubliceerd zijn) kwam er veel meer plotconstructie en denkwerk kijken.

Charlie Sheen wordt vaak geciteerd. Kan je deze acteur situeren? In welke mate ben je fan van hem en hoe inspireert hij jou?

Sheen, wiens vader en halfbroer ook acteren, werd bekend met zijn rollen in films in de jaren tachtig, zoals het oorlogsdrama 'Platoon' en de wel erg *eighties* prent 'Wallstreet'. Later speelde hij de hoofdrol in de niet meteen hoogstaande maar erg populaire sitcom 'Two and a Half Men', een reeks waarnaar ik verwijs in het eerder genoemde verhaal 'De faalcoach'. Ik vind Sheen een goede acteur. Zijn performances zijn stevast energiek.

Wat mij vaak fascineert bij artiesten is hun tijdelijke dip. Ik geef twee voorbeelden van andere media. In de graphic novel-reeks *Cerebus the Aardvark* van Dave Sim zie je duidelijk een moment waarop de artiest privé in crisis raakt, midden in een succesvolle serie. Zoiets vind ik boeiend. Hetzelfde geldt voor *Life, the Universe and Everything*, het derde deel in de boekenreeks *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy* van Douglas Adams. Dit was het eerste boek dat Adams schreef dat niet op de eerdere radioreeks was gebaseerd en je merkt, vind ik toch, bij het lezen de onzekerheid, de wankelende kwaliteit en de moeilijke omgang met de deadline. In beide gevallen, *Cerebus* en *Guide*, werd het later weer beter, maar kon het oorspronkelijke niveau van de reeksen niet meer gehaald worden.

Bij Charlie Sheen ging het ook min of meer zo, alleen was zijn inzinking in 2011 veel meer publiek. Hij werd ontslagen bij 'Two and a Half Men' en ging helemaal los in interviews. Mensen zagen toen wat bipolariteit *kan* zijn. Toen Sheen zijn breakdown in het openbaar beleefde, had ik nog maar een paar jaar mijn diagnose gehad en was ik nog wel een eind weg van de volledige aanvaarding ervan. De reacties van Sheen brachten mij mee tot het inzicht dat de diagnose klopte.

Verder zag ik bij het schrijven veel parallellen tussen Sheen en mijn hoofdpersoon M (hyperseksualiteit, drugsverslaving, een moeilijke omgang met het gezin, ups & downs, grootheidswaanzin), dus besloot ik Sheen als kapstok voor het boek te gebruiken, veelal met behulp van quotes uit interviews.

Stel dat je boek verfilmd wordt, wie mag dan de rol spelen van M en wie die van Anna?

Een *boek* is al heel mooi. Een verfilming is onbereikbaar en wat mij betreft ook niet gewenst. Maar goed, Charlie Sheen natuurlijk als M. En Anna (een sekswerker die een belangrijke rol speelt in het eerste deel van de roman) mag gespeeld worden door Anna Kendrick. Niet omwille van haar voornaam, wel wegens haar loepzuivere vertolking als therapeut in '50/50', een aangrijpende komedie over kanker (ja, een komedie over kanker) uit 2011 – hetzelfde jaar waarin Charlie Sheen er helemaal onderdoor ging dus.

Komt er nog een vervolg op dit boek, of is het een afgesloten geheel? Ben je al bezig met nieuw werk?

Wel, ik was begonnen aan 'Vahlkamp 2', werktitel *Voorpret*, maar ik vond dat wat ik al had te veel leek op de toon en inhoud van het eerste boek. Daarnaast merkte ik dat ik in dezelfde val trapte als bij het schrijven van *Geluk*. (Ik verwijderde een onafgewerkt deel van *Geluk* over porno uit het boek.) Het openingsverhaal van *Voorpret*, grotendeels een harde seksscène, heb ik daarom gerecycleerd (door toevoeging van SF-elementen) als, opnieuw, de opening van een SF-cyclus van vier verhalen die zal verschijnen in de bundel *Vreemde steden, bijzondere oorden* (uitgeverij EdgeZero, voorzien voor publicatie in 2025). Dit 'omkatten' van het openingsverhaal gaf mijn schrijven een nieuwe impuls; ik vond het inspirerend om deze keer autofictie mee te nemen in SF/F/H, in plaats van wat ik soms deed vóór ik *Geluk* schreef, namelijk SF/F/H schrijven waarin ik *onbewust* autobiografische elementen verwerkte.

Voor 'Vahlkamp 2' heb ik nu een ander idee, maar het is eerder metafiction. Een verhalenbundel over het schrijven van een verhalenbundel, inclusief de verzonnen verhalen. Euh, klinkt misschien verwarrend. Laat dat maar zo zijn, voorlopig. *Geluk* eindigt overigens met metafiction (de epiloog en de slotbedenking), dus misschien is een vervolg in die trant wel toepasselijk voor 'Vahlkamp 2'. We zien wel. Eerlijk gezegd denk ik dat ik eerst ander (SF/F/H-)werk zal schrijven.

Je mag kiezen: je boek wordt een megasucces maar je wordt wel gecancelled door de helft van de wereld (de vrouwelijke helft) of dit boek verkoopt middelmatig maar negatieve reacties blijven uit?

Een megasucces wordt het niet, geloof ik, maar een mooie verkoop, boeiende recensies en leuke reacties van lezers zijn van harte welkom. Ik weet niet of precies *de vrouwelijke helft* mij zal cancelen. Dat lijkt me nogal kort door de bocht. Ik krijg alvast niet die indruk op basis van de respons op het boek een maand na verschijning.

Onvermijdelijk zullen er negatieve reacties komen op *Geluk*. Die zijn ook nodig, want door die te ontleden kan ik groeien als auteur.

Maar je stelde me voor een keuze. Ik ga voor de volledige verkoop van de eerste druk – al een mooie prestatie op zich, denk ik dan – en enkele schuimbekkende lezers (m/v/x) die keihard elk een taart in mijn gezicht kwakken. Mm, slagroom, lekker!